

Privaatrechtelijk kostenverhaal door Staat voor verwijderen olie op wegdek na ongeval. Onaanvaardbare doorkruising van Brandweerwet 1985 en Wegenwet?

HR 12-12-2014, ECLI:NL:HR:2014:3594, m.nt. A.H.J. Hofman en G.A. van der Veen (Achmea/Staat)

Instantie

Hoge Raad (Civiele kamer)

Datum

12 december 2014

Magistraten

Mrs. F.B. Bakels, A.M.J. van Buchem-Spapens, G. Sniijders, G. de Groot, Th. Tanja-van den Broek

Zaaknummer

13/04903

Noot

A.H.J. Hofman en G.A. van der Veen

Roepnaam

Achmea/Staat

Folio weergave

[Download gedrukte versie \(PDF\)](#)

Vakgebied(en)

Bestuursrecht algemeen / Handhaving algemeen

Bestuursrecht algemeen / Algemeen

Verbintenissenrecht / Aansprakelijkheid

Verbintenissenrecht / Onrechtmatige daad

Brondocumenten

ECLI:NL:HR:2014:3594, Uitspraak, Hoge Raad (Civiele kamer), 12-12-2014

ECLI:NL:PHR:2014:1814, Conclusie, Hoge Raad (Advocaat-Generaal), 19-09-2014

Beroepschrift, Hoge Raad, 09-12-2013

Wetingang

Art. 6:162 BW; art. 1 lid 4 aanhef en onder b Brandweerwet 1985; art. 185 Wegenverkeerswet 1994

Essentie

Art. 1 lid 4 onder b Brandweerwet 1985 ziet uitsluitend op acute gevaarsituaties die veelal de snelle inschakeling van technische hulpmiddelen door de brandweer vereisen. De Wegenwet kent geen regeling voor het verhaal van herstelkosten, noch andere regelingen die door privaatrechtelijk kostenverhaal worden doorkruist. Privaatrechtelijk verhaal van opruimingskosten door de Staat na een verkeersongeval levert dan ook geen doorkruising van het publiekrecht op.

Samenvatting

Artikel 1 lid 4 aanhef en onder b Brandweerwet 1985 verklaart mede tot de taak van de brandweer 'het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand'. Het hof heeft terecht geoordeeld dat, gelet op de parlementaire geschiedenis van de Brandweerwet 1985, deze bepaling uitsluitend ziet op acute gevaarsituaties die veelal de snelle inschakeling van technische hulpmiddelen door de brandweer vereisen. Blijkens de parlementaire geschiedenis is bij deze bepaling immers uitsluitend gedacht aan deze gevallen, waarin de onmiddellijke inzet(baarheid) van de brandweer is geboden. Het oordeel van het hof dat het verwijderen van olie van de weg na een ongeval niet onder deze inzet valt, nu reeds met het afzetten van de weg, waarvoor geen speciale technische hulpmiddelen nodig zijn, het acute gevaar van die olie is verdwenen, geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting, is niet onbegrijpelijk en behoeft geen nadere motivering.

Daarmee kan in het midden blijven of in het geval dat het verwijderen van olie op de weg na een ongeval wel is aan te merken als een werkzaamheid als bedoeld in artikel 1 lid 4 aanhef en onder b Brandweerwet 1985, dat zonder meer ertoe zou leiden dat de staat de door hem gemaakte kosten niet kan verhalen (vgl. HR 11 december 1992,

ECLI:NL:HR:1992:ZC0788, NJ 1994/639 (Bluskosten Vlissingen)). In dit verband verdient opmerking dat het hier niet gaat om kosten die door de brandweer zijn gemaakt uit hoofde van de uitoefening van haar in die bepaling omschreven taak, maar om kosten die de staat heeft gemaakt uit hoofde van zijn taak als beheerder van de rijksweg.

Bestuurders van voertuigen zijn ook tot zorgvuldig rijgedrag verplicht tegenover het openbaar lichaam dat is belast met het beheer en onderhoud van de weg, en zij zijn daarom jegens dit lichaam, als dit door hun onzorgvuldig rijgedrag wordt genoopt tot het treffen van maatregelen ter uitoefening van zijn beheers- of onderhoudstaak, aansprakelijk voor de daaruit voortvloeiende kosten (HR 19 december 1975, ECLI:NL:HR:1975:AC5664, NJ 1976/280 (Rijksweg 12)). Verhaal van kosten op deze grondslag, hetzij op grond van artikel 185 WVV, hetzij op grond van artikel 6:162 BW, levert geen doorkruising op van de Wegenwet. Deze wet kent immers geen regeling van het verhaal van deze kosten, noch andere regelingen die aanleiding zouden kunnen geven tot dat oordeel (vgl. HR 26 januari 1990, ECLI:NL:HR:1990:AC0965, NJ 1991/393 (Windmill)). Er zijn ook geen gronden, in de totstandkomingsgeschiedenis van de Wegenwet of daarbuiten, om aan te nemen dat dit verhaal (met die wet) publiekrechtelijk is uitgesloten en dat in verband daarmee sprake is van een doorkruising. Dit was anders in het geval van het arrest Bluskosten Vlissingen met betrekking tot de kosten die werden gemaakt ter uitvoering van de in artikel 4 lid 1, aanhef en onder b, Brandweerwet 1985 omschreven taak van de brandweer, in welk geval die gronden wel aanwezig waren (zie r.o. 3.6 van dat arrest). Uit de in 3.18 van de conclusie van de advocaat-generaal weergegeven totstandkomingsgeschiedenis van de wet van 16 juni 2005, Stb. 2005, 357, volgt bovendien dat de wetgever juist van de wenselijkheid van het onderhavige privaatrechtelijke verhaal is uitgegaan.

Partij(en)

Arrest in de zaak van:

Achmea Schadeverzekering N.V., h.o.d.n. Interpolis, te Apeldoorn, eiseres tot cassatie, adv. mr. R.S. Meijer en mr. P.A. Fruytier,
tegen

De Staat der Nederlanden (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat), te 's-Gravenhage, verweerder in cassatie, adv. mr. J.W.H. van Wijk.

Uitspraak

1. Het geding in feitelijke instanties

Voor het verloop van het geding in feitelijke instanties verwijst de Hoge Raad naar de navolgende stukken:

- a. het vonnis in de zaak 1088737/11-21950 van de kantonrechter te 's Gravenhage van 7 maart 2012;
- b. het arrest in de zaak 200.108.284/01 van het gerechtshof Den Haag van 9 juli 2013.

Het arrest van het hof is aan dit arrest gehecht (niet opgenomen; *red.*).

2. Het geding in cassatie

Tegen het arrest van het hof heeft Achmea beroep in cassatie ingesteld. De cassatiedagvaarding is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit (niet opgenomen; *red.*).

De Staat heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep.

De zaak is voor partijen toegelicht door hun advocaten en voor de Staat mede door mr. K.J.O. Jansen.

De conclusie van de Advocaat-Generaal L.A.D. Keus strekt tot verwerping.

3. Beoordeling van het middel

3.1

In cassatie kan worden uitgegaan van het volgende.

- (i) Op 15 juli 2008 heeft op de Rijksweg A15 te Rotterdam een kettingbotsing tussen een aantal motorvoertuigen plaatsgevonden. Een van de bestuurders was betrokkene, die zijn voertuig niet tijdig tot stilstand heeft kunnen brengen en die daarom ter zake van het ongeval aansprakelijk is. Betrokkene was verzekerd bij Achmea.
- (ii) Als gevolg van het ongeval is olie op het wegdek terechtgekomen. Wilchem B.V. heeft in opdracht van de Staat de olie opgeruimd en heeft daarvoor een bedrag van € 7.140,61 aan de Staat in rekening gebracht.

3.2.1

De Staat vordert in dit geding van Achmea als WAM-verzekeraar van betrokkene betaling van de opruimkosten ten bedrage

van € 7.595,17 (bestaande uit de factuur van Wilchem B.V., arbeidsloon rijkspersoneel, de kosten van de inzet van hulpmiddelen en administratiekosten). Grondslag van de vordering is art. 185 lid 1 WVV en art. 6:162 BW.

3.2.2

De kantonrechter heeft de vordering afgewezen. Hij was van oordeel dat de aanwezigheid van olie op het wegdek een gevaar oplevert voor de mens in de zin van art. 1 lid 4, aanhef en onder b, van de ten tijde van het ongeval geldende Brandweerwet 1985, en dat daarom, gelet op HR 11 december 1992, ECLI:NL:HR:1992:ZC0788, NJ 1994/639 (*Bluskosten Vlissingen*) geen kostenverhaal door de overheid mogelijk is.

3.2.3

Het hof heeft de vordering alsnog toegewezen. Naar het oordeel van het hof ziet art. 1 lid 4, aanhef en onder b, Brandweerwet 1985 uitsluitend op acute gevaarsituaties (anders dan bij brand) die veelal de snelle inschakeling van technische hulpmiddelen vereisen, en is bij het verwijderen van olie van de weg niet van een dergelijke situatie sprake, nu reeds met het afzetten van de weg, waarvoor geen speciale technische hulpmiddelen nodig zijn, het acute gevaar van olie op de weg is verdwenen. In verband hiermee heeft het hof geoordeeld dat het kostenverhaal door de Staat geen onaanvaardbare doorkruising oplevert van de Brandweerwet 1985. (rov. 3.3)

Evenmin heeft het een dergelijke doorkruising van de Wegenwet aanwezig geacht (rov. 3.5 en 3.6).

3.3.1

Onderdeel 1 van het middel keert zich tegen het oordeel van het hof dat het verwijderen van olie van de weg niet onder de in art. 1 lid 4, aanhef en onder b, Brandweerwet 1985 omschreven taak valt.

3.3.2

Art. 1 lid 4, aanhef en onder b, Brandweerwet 1985 verklaart mede tot de taak van de brandweer 'het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand'. Het hof heeft terecht geoordeeld dat, gelet op de parlementaire geschiedenis van de Brandweerwet 1985, deze bepaling uitsluitend ziet op acute gevaarsituaties die veelal de snelle inschakeling van technische hulpmiddelen door de brandweer vereisen. Blijkens die parlementaire geschiedenis is bij deze bepaling immers uitsluitend gedacht aan deze gevallen, waarin de onmiddellijke inzet(baarheid) van de brandweer is geboden (vgl. [Kamerstukken II 1980/81, 16 695, nr. 3](#), p. 10-12, en [Kamerstukken II 1983/84, 16 695, nr. 12](#), p. 22).

3.3.3

Het oordeel van het hof dat het verwijderen van olie van de weg na een ongeval niet onder deze inzet valt, nu reeds met het afzetten van de weg, waarvoor geen speciale technische hulpmiddelen nodig zijn, het acute gevaar van die olie is verdwenen, geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting, is niet onbegrijpelijk en behoeft geen nadere motivering.

3.3.4

Op het vorenstaande stuiten alle klachten van het onderdeel af.

In het midden kan dus blijven of in het geval dat het verwijderen van olie op de weg na een ongeval wel is aan te merken als een werkzaamheid als bedoeld in art. 1 lid 4, aanhef en onder b, Brandweerwet, dat zonder meer ertoe zou leiden dat de Staat de door hem gemaakte kosten niet kan verhalen, zoals aan het onderdeel ten grondslag ligt. In dit verband verdient opmerking dat het hier niet gaat om kosten die door de brandweer zijn gemaakt uit hoofde van de uitoefening van haar in art. 1 lid 4 Brandweerwet 1985 omschreven taak, maar om kosten die de Staat heeft gemaakt uit hoofde van zijn taak als beheerder van de rijksweg. Het hiervoor in 3.2.2 genoemde arrest *Bluskosten Vlissingen* heeft slechts betrekking op eerstgenoemde kosten.

3.4.1

Onderdeel 2 klaagt over de onjuistheid van het oordeel van het hof dat het onderhavige kostenverhaal evenmin een onaanvaardbare doorkruising van de Wegenwet oplevert.

3.4.2

Zoals reeds is beslist in HR 19 december 1975, ECLI:NL:HR:1975:AC5664, NJ 1976/280 (*Rijksweg 12*), zijn bestuurders van voertuigen ook tot zorgvuldig rijgedrag verplicht tegenover het openbaar lichaam dat belast is met het beheer en het onderhoud van de weg, en zijn zij daarom jegens dit lichaam, als dit door hun onzorgvuldig rijgedrag wordt genoopt tot het treffen van maatregelen ter uitoefening van zijn beheers- of onderhoudstaak, aansprakelijk voor de daaruit voortvloeiende kosten.

Verhaal van kosten op deze grondslag, hetzij op grond van art. 185 WVV, hetzij op grond van art. 6:162 BW, levert geen

doorkruising op van de Wegenwet. Deze wet kent immers geen regeling van het verhaal van deze kosten, noch andere regelingen die aanleiding zouden kunnen geven tot dat oordeel (vgl. HR 26 januari 1990, ECLI:NL:HR:1990:AC0965, *NJ* 1991/393 (*Windmill*)).

Er zijn ook geen gronden, in de totstandkomingsgeschiedenis van de Wegenwet of daarbuiten, om aan te nemen dat dit verhaal (met die wet) publiekrechtelijk is uitgesloten en dat in verband daarmee sprake is van een doorkruising. Dit was anders in het geval van het arrest *Bluskosten Vlissingen* met betrekking tot de kosten die werden gemaakt ter uitvoering van de in art. 1 lid 4 Brandweerwet 1985 omschreven taak van de brandweer, in welk geval die gronden wel aanwezig waren (zie rov. 3.6 van dat arrest).

Uit de in 3.18 van de conclusie van de Advocaat-Generaal weergegeven totstandkomingsgeschiedenis van de wet van 16 juni 2005, *Stb.* 2005, 357, volgt bovendien dat de wetgever juist van de wenselijkheid van het onderhavige privaatrechtelijke verhaal is uitgegaan.

3.4.3

De klacht van het onderdeel faalt dus.

3.5

Ook de overige klachten die onderdeel 2 bevat, kunnen niet tot cassatie leiden. Dit behoeft, gezien art. 81 lid 1 RO, geen nadere motivering nu die klachten niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling.

4. Beslissing

De Hoge Raad:

verwerpt het beroep;

veroordeelt Achmea in de kosten van het geding in cassatie, tot op deze uitspraak aan de zijde van de Staat begroot op € 818,34 aan verschotten en € 2.200 voor salaris.

Noot

Auteur: A.H.J. Hofman¹ en G.A. van der Veen

Het bovenstaande arrest is interessant voor de verhouding tussen publiek- en privaatrecht bij kostenverhaalsacties door de overheid. In het bijzonder geeft het arrest een precisering van het antwoord op de vraag of de overheid langs het privaatrecht kosten kan verhalen, wanneer de betrokken publiekrechtelijke regeling niet in een mogelijkheid tot kostenverhaal voorziet. Een aanzet voor de beantwoording van deze vraag werd reeds gegeven in het arrest *Vlissingse Brandweerkosten* (HR 11 december 1992, *NJ* 1994/639, m.nt. MS, *AB* 1993/301, m.nt. G.A. van der Veen, waarin de Hoge Raad — zo blijkt nu — voor de specifieke situatie van dat geval oordeelde dat privaatrechtelijk kostenverhaal na de inzet van publieke middelen niet mogelijk is wanneer daaraan een wettelijke bepaling impliciet of expliciet in de weg staat. In het bovenstaande arrest gaat de Hoge Raad verder door te overwegen dat aan de Brandweerwet 1985 — en dus aan het arrest *Vlissingse Brandweerkosten* — slechts een beperkte strekking toekomt: de Brandweerwet 1985 dient eng geïnterpreteerd te worden. Buiten de door die wet bestreken, nogal zelden voorkomende gevallen, staat het overheden in beginsel vrij om kosten te verhalen. Daaraan staat niet in de weg dat de activiteiten die tot kostenverhaal aanleiding geven, in meer of mindere mate ook een algemeen belang dienen (vgl. zie ook eerder in vergelijkbare zin maar geen betrekking hebbend op de Brandweerwet 1985: HR 14 oktober 1994, *NJ* 1995/720, m.nt. MS, *AB* 1995/48, m.nt. GAvdV (*August de Meijer*); HR 8 maart 2002, *NJ* 2003/372, m.nt. KFH, *AB* 2004/53, m.nt. GAvdV; HR 7 november 2003, *NJ* 2004/294, m.nt. CJHB, *AB* 2004/41, m.nt. GAvdV en HR 15 juni 2001, *NJ* 2002/366, m.nt. CJHB, *AB* 2004/42).

Wat was er aan de hand?

Op 15 juli 2008 vond op de Rijksweg A15 in Rotterdam een kettingbotsing tussen een aantal motorvoertuigen plaats. De persoon die het door hem bestuurde voertuig niet op tijd tot stilstand kon brengen, is aansprakelijk. Als gevolg van het ongeval is olie op het wegdek terechtgekomen. Wilchem B.V. heeft in opdracht van de Staat, die optrad in de hoedanigheid van wegbeheerder, de olie opgeruimd en heeft de kosten daarvan aan de Staat in rekening gebracht. In deze procedure vordert de Staat van Achmea, als verzekeraar van de aansprakelijke automobilist, vergoeding van de door Wilchem B.V. gemaakte kosten. De grondslag van de vordering is gelegen in artikel 6:162 BW en artikel 185 van de Wegenverkeerswet 1994 (WVW), waarin de aansprakelijkheid van de eigenaar of houder van een motorvoertuig is geregeld in gevallen dat met

een motorvoertuig een verkeersongeval wordt veroorzaakt. Achmea verweert zich door te stellen dat privaatrechtelijk kostenverhaal een onaanvaardbare doorkruising van (i) de destijds geldende Brandweerwet 1985 en (ii) de Wegenwet oplevert.

Brandweerwet 1985 verbiedt kostenverhaal slechts in uitzonderlijke gevallen

In deze procedure stelde Achmea zich in lijn met het bepaalde in het eerder genoemde arrest Vlissingse Brandweerkosten op het standpunt dat kostenverhaal niet mogelijk was omdat het verwijderen van olie op het wegdek valt onder artikel 1 lid 4, aanhef en onder b, van de ten tijde van het ongeval geldende Brandweerwet 1985: 'het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand'. Die vlieger gaat volgens Hof en Hoge Raad niet op, omdat deze bepaling uitsluitend ziet op acute gevaarsituaties die veelal de onmiddellijke inschakeling van technische hulpmiddelen door de brandweer vereisen. Steun voor die opvatting vindt de Hoge Raad in de wetsgeschiedenis bij de totstandkoming van de Brandweerwet 1985 (zie [Kamerstukken II 1980/81, 16 695, nr. 3](#), p. 10-12 en [Kamerstukken II 1983/84, 16 695, nr. 12](#), p. 22). Daarin wordt door de wetgever een onderscheid gemaakt tussen 'acute gevaarsituaties' en 'minder gevaarvolle situaties'. Volgens de wetgever gaat het niet aan kosten voor het opheffen van acute gevaarsituaties naderhand in rekening te brengen. De mogelijkheid van kostenverhaal zou betrokkenen ertoe kunnen aanzetten minder snel tot alarmering over te gaan (vgl. P.F.A. Bierbooms, *Privaatrechtelijk kostenverhaal door de overheid* 1997, p. 86). De kosten voor dienstverlening in minder gevaarvolle situaties kunnen daarentegen volgens de wetgever wel in rekening worden gebracht 'alleen al om niet in een zuivere concurrentiepositie met het bedrijfsleven te geraken' (*Stcrt.* 1985, 177 p. 5). Het komt er dus op aan, wat acute gevaarsituaties zijn.

Wat zijn nu acute gevaarsituaties en minder gevaarvolle situaties?

Wij stellen voorop dat het antwoord op die vraag afhankelijk is van de omstandigheden van het geval en dat er bij één ongeval bovendien sprake kan zijn van een glijdende schaal: acute gevaarsituaties kunnen (geleidelijk) overgaan in minder gevaarvolle situaties. Daarbij geldt dat het op de weg van de schadeveroorzakende partij ligt om te stellen en voldoende aannemelijk te maken dat en waarom sprake is van een acute gevaarsituatie zoals bedoeld in artikel 1 lid 1, aanhef en onder b, van de Brandweerwet 1985 (vgl. r.o. 3.6 van Procureur-Generaal Keus). Anders dan dat uit de wetsgeschiedenis volgt dat de kosten die niet samenhangen met ingrijpen door de brandweer om een acute noodsituatie op te heffen, zoals de kosten van reparatie en herstel van de openbare weg in de oude toestand, voor verhaal op de veroorzaker in aanmerking komen ([Kamerstukken II 1983/84, 16695, nr. 3](#), p. 11-12), kunnen in abstracto dan ook geen uitspraken worden gedaan. De jurisprudentie op dit punt laat eveneens zien dat het onderscheid zeer casuïstisch is: wel acuut achtte de Hoge Raad het nablussen uit het *Vlissingse Brandweerkosten*-arrest en het na het ongeval afzetten van de weg (zoals hier aan de orde). Niet acuut achtte de Hoge Raad in dit geval het verwijderen van olie van het wegdek, omdat het acute gevaar van olie op de weg met het afzetten van de weg al was verdwenen. Evenmin acuut achtte het Hof Den Haag de uitoefening van hulpverlenende taken, zoals het verlenen van assistentie bij het plaatsen van aggregaten, het controleren van woningen en bedrijfspanden op problemen als gevolg van een stroomstoring en de afvoer van bedorven materialen (Hof Den Haag 25 november 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:4215). Vaststaat thans dat het verwijderen van olie op het wegdek buiten acute gevaarsituaties geen taak is die wordt verricht onder vigeur van de Brandweerwet 1985. Overigens merken wij nog op dat de Hoge Raad in dit geval überhaupt lijkt te betwijfelen of artikel 1 lid 4 van de Brandweerwet 1985 wel toepassing kan vinden (vgl. r.o. 3.3.4), omdat dat artikel de zorg voor de brandweer namelijk uitdrukkelijk aan het college van burgemeester en wethouders opdraagt. Nu het hier de Staat is die verhaal zoekt van de gemaakte opruimkosten lijkt de Brandweerwet 1985 als gevolg van een bevoegdheidsgebrek hoe dan ook toepassing te missen (zie daarover meer uitgebreid de annotatie van L.J.M. Timmermans bij dit arrest in *JB* 2015/18).

Privaatrechtelijk kostenverhaal is geen onaanvaardbare doorkruising Wegenwet

Ook het tweede verweer, te weten dat privaatrechtelijk kostenverhaal een onaanvaardbare doorkruising van de Wegenwet oplevert, kan Achmea niet baten. De Hoge Raad oordeelt namelijk dat de Wegenwet er niet aan in de weg staat dat de Staat als wegbeheerder de kosten van dit wegbeheer via artikel 6:162 BW en 185 WVV 1994 kan verhalen op de schadeveroorzaker (vgl. ook M. Scheltema en M.W. Scheltema, *Gemeenschappelijk recht*, 2013, p. 462). Voor de beantwoording van de vraag of sprake is van een onaanvaardbare doorkruising van de regeling van de Wegenwet, verwijzen Hof en Hoge Raad naar de doorkruisingsformule uit het *Windmill*-arrest (HR 26 januari 1990, *NJ* 1991/393) en de nuancering die daarop door de Hoge Raad in het *Vlissingse Brandweerkosten*-arrest is gegeven ten aanzien van de mogelijkheid van kostenverhaal:

"Deze vraag moet worden beantwoord aan de hand van soortgelijke maatstaven als die welke zijn aanvaard in HR 26 januari 1990, *NJ* 1991/393 (*Windmill*). Wanneer de publiekrechtelijke regeling niet in beantwoording van de vraag voorziet,

is beslissend of kostenverhaal via het privaatrecht de regeling op onaanvaardbare wijze doorkruist. Daarbij moet onder meer worden gelet op de inhoud en strekking van de regeling (die ook kan blijken uit haar wetsgeschiedenis), zulks mede in verband met de aard van de taak en de aard van de kosten. Van belang hierbij is dat, wanneer verhaal van kosten langs publiekrechtelijke weg is uitgesloten, zulks een belangrijke aanwijzing is dat verhaal van kosten langs privaatrechtelijke weg ook is uitgesloten.”

Noch in de Wegenwet, noch in de toelichting daarop is een bepaling te vinden over de vraag of kostenverhaal door de overheid wegens door een derde toegebrachte schade aan de openbare weg geoorloofd is. Van een expliciete uitsluiting van kostenverhaal is, anders dan in het *Vlissingse Brandweerkosten*-arrest, dan ook geen sprake. Echter, van expliciete toelaatbaarheid blijkt evenmin. Hierdoor dient aan de hand van de aard van taak en kosten te worden gezien of privaatrechtelijk kostenverhaal is toegestaan. Op grond van artikel 15 van de Wegenwet is de Staat verplicht om de A15 te onderhouden. Deze onderhoudsplicht geldt ook indien aan die weg gebreken ontstaan als gevolg van het onzorgvuldig rijgedrag van anderen. Sterker nog, voor gebreken aan de weg is de Staat risico-aansprakelijk (zie HR 4 april 2014, *NJ* 2014/368, m.nt. T. Hartlief, *AB* 2014/86, m.nt. A.H.J. Hofman, *ABRvS* 14 september 2011, *Gst.* 2011/111, m.nt. J.M.H.F. Teunissen). Gelet hierop is verdedigbaar dat de Staat de kosten van het herstellen en repareren van de openbare weg op de schadeveroorzaker kan verhalen indien de gebrekkige staat van de weg het gevolg is van zijn onzorgvuldige rijgedrag. Daar komt nog bij dat de wetgever in de toelichting bij de wijziging van artikel 185 WVV expliciet te kennen heeft gegeven het niet wenselijk te achten dat derden of de wegbeheerder met schade door ongevallen en gebreken blijven zitten die zij niet kunnen verhalen (*Kamerstukken II 2004/05, 29 955, nr. 3*, p. 4).

Hoge Raad brengt duidelijkheid na enigszins uiteenlopende vonnissen

Met de oordelen dat de Brandweerwet 1985 in ieder geval niet in beeld komt, wanneer geen sprake is van acute gevaarsituaties en dat de Wegenwet niet aan kostenverhaal in de weg staat, brengt de Hoge Raad duidelijkheid die in lagere rechtspraak ontbrak. Drie vonnissen onthielden de overheid op nogal algemene en principiële gronden de mogelijkheid van privaatrechtelijk kostenverhaal (vgl. Ktr. Tilburg 7 november 1996, *VR* 1997/38, m.nt. RvL; Rb. Amsterdam 8 oktober 1997, *NJ* 1998/541, *VR* 1998/115 en Rb. Breda 16 maart 2011, *ECLI:NL:RBBRE:2011:BP8907*). Zien wij het goed, dan was in die drie gevallen sprake van een mogelijke gelding van de Brandweerwet 1985, omdat de olie in die gevallen met spoed werd verwijderd, ter voorkoming van ongevallen. Met het thans gewezen arrest zouden die vonnissen dus wellicht dezelfde uitkomst gehad kunnen hebben. Ktr. Leeuwarden 25 augustus 2000 (*VR* 2002/18) oordeelde evenwel in het algemeen dat de Wegenwet geen aanspraken uit onrechtmatige daad regelde en dat kostenverhaal na een schoonmaakactie daarom geen onaanvaardbare doorkruising van die regeling kon opleveren. Of in die kwestie sprake was van acuut gevaar, blijkt uit het vonnis echter niet. Ktr. Leiden vond op 23 mei 2001 (*VR* 2002/19) dat het opruimen van een fors oliespoor op de openbare weg ook in het belang van de bodembescherming was en in de Wet bodembescherming juist mogelijkheden van privaatrechtelijk kostenverhaal waren opgenomen. In deze creatieve benadering werd privaatrechtelijk kostenverhaal derhalve eveneens aanvaard, doch zonder beantwoording van de vraag of de opruiming nodig was ter opheffing van een acute gevaarsituatie. Tot slot baseerde de Rb. 's-Gravenhage op 13 oktober 2004 (*NJF* 2004/570) haar instemming met privaatrechtelijk kostenverhaal na verwijdering van een vier kilometer lang oliespoor mede op de gemeentelijke wegbeheerdersaansprakelijkheid van artikel 6:174 BW. De rechtbank overwoog onder meer dat de gemeente uit oogpunt van verkeersveiligheid terstond maatregelen diende te nemen ter voorkoming van risico's voor verkeersdeelnemers en ter voorkoming van civiele aansprakelijkheid. Het thans besproken arrest met het onderscheid tussen acute en niet acute gevallen, roept aldus de vraag op naar de eeuwigheidswaarde van dit laatste vonnis. Voor overheden lijkt ons de meer praktische boodschap echter intussen wel duidelijk: zo mogelijk eerst een voorziening treffen om een acute situatie in een niet acute te wijzigen, dan pas olie verwijderen en vervolgens de kosten van die verwijdering verhalen.

Relativiteitsvereiste omvat ook de gevallen waarin de overheid maatregelen in het algemeen belang en op grond van publiekrechtelijke voorschriften moet treffen

Naast de doorkruisingsproblematiek speelt bij het instellen van een actie uit onrechtmatige daad ook het relativiteitsvereiste een rol. De veroorzaker van een ongeval is jegens de overheid namelijk alleen tot schadevergoeding gehouden, als de door hem geschonden zorgvuldigheidsnorm ook strekt ter bescherming van de belangen van de overheid. In dat verband kan de vraag worden gesteld of de schending van een in het verkeer geldende zorgvuldigheidsnorm tevens strekt ter bescherming van het door de overheid geborgde algemene belang. In lijn met het arrest van de Hoge Raad inzake *Rijksweg 12* (HR 19 december 1975, *NJ* 1976/280, m.nt. GJS), kwam de Hoge Raad in r.o. 3.4.2 tot het naar onze mening rechtens juiste oordeel dat de schending van een verkeersvoorschrift als gevolg waarvan een ongeval ontstaat, mede onrechtmatig kan zijn jegens de overheid die met het beheer en onderhoud van een openbare weg is belast en die als gevolg van het ongeval wordt gedwongen om maatregelen te treffen. Daarmee staat het relativiteitsvereiste dus niet in de weg aan de toewijzing

van een vordering die is gebaseerd op de schending van een door de overheid in het kader van het algemeen belang te behartigen zorgvuldigheidnorm.

Belang van dit arrest voor de toekomst

De Brandweerwet 1985 is met de inwerkingtreding van de Wet veiligheidsregio's (*Stb.* 2010, 145 en 252) per 1 oktober 2010 vervallen. Het bepaalde in artikel 1 lid 4 van de Brandweerwet 1985 is nu echter in artikel 3 van de Wet veiligheidsregio's vervat. Dit artikel heeft — zo volgt uit de memorie van toelichting — dezelfde strekking als zijn rechtsvoorganger ([Kamerstukken II 2006/07, 31 117, nr. 3](#), p. 57). Hierdoor behoudt de jurisprudentie over artikel 1 lid 4 van de Brandweerwet 1985 dus ook haar relevantie voor de toekomst. Dit arrest is ook geannoteerd in *JB* 2015/18, m.nt. L.J.M. Timmermans en *JM* 2015/57, m.nt. H.J. Bos.

Voetnoten

Advocaat bij AKD te Rotterdam.